

Aan het woord... Meinte Engelmoer, voorzitter Wadvogelwerkgroep

Wie ben je?

Mijn naam is Meinte Engelmoer en al vanaf 1972 betrokken en bezig met vogeltellingen rond de Waddenzee. In die jaren rond 1972 was het de bedoeling om een groot deel van de kwelders in te polderen voor landbouwgrond in het zogeheten Plan A - Plan D traject. Vanaf dat moment zijn de tellingen van de aantallen wadvogels langs de Friese waddenkust gestart en vervolgens doorgegaan. Daarna ben ik onder andere ook in Mauritanië geweest: onze wadvogels achterna naar hun overwinteringsgebieden.

In 2008 promoveerde ik op onderzoek naar steltlopers gebaseerd op de vraag waar onze wadvogels broedden. Dat was bij de start rond 1980 nog onduidelijk, maar wel waren er veel vogels in de Waddenzee gevangen voor ringonderzoek. En van die vogels waren de lichaamsmaten bekend. Door de lichaamsmaten van diezelfde soorten in hun noordelijke broedgebieden te vergelijken met die uit de Waddenzee werd meer duidelijk over de geografische herkomst van onze wadvogels. Daarnaast werkte ik vanaf 2003 bij de Provincie Fryslân. Ik hield mij bezig met het opzetten en realiseren van monitoring voor natuur, agrarisch natuurbeheer, Natura 2000 et cetera. Deze werkzaamheden betroffen alle natuur, ook de monitoring van insecten, vleermuizen en dergelijke. Tijdens deze periode heb ik veel geleerd van de beleidscyclus: als je doelen hebt, hoe kunnen deze bereikt worden? Een geweldige leerschool om te kijken hoe je maatschappelijke problemen kunt oplossen.

Wadvogelwerkgroep

Al sinds 1972 is de Wadvogelwerkgroep actief met 40 mensen aan de Friese Waddenkust. Hierdoor hebben wij een goed en actueel beeld van ontwikkelingen. We zijn actief in een landelijk en internationaal netwerk van vrijwilligers, en zo zijn ook nationale en internationale overzichten beschikbaar. De Wadvogelgroep is onderdeel van de Fryske Feriening foar Fjildbiology (FFF). We zijn onafhankelijk. Bij de maandelijkse vogeltellingen langs de Friese Waddenkust werken we in het netwerk van de landelijke organisatie SOVON Vogelonderzoek Nederland. Die tellingen zijn en worden veelvuldig gebruikt voor diverse doeleinden. Op het moment ben ik vanuit de Wadvogelwerkgroep een boek aan het schrijven over de veranderingen in de vogelbevolking langs de Friese waddenkust. Sommige soorten nemen af en sommige soorten nemen toe. Landelijk en regionaal zijn er verschillen. Het moet in 2023 gaan uitkomen.

Waar werk en werkte je aan en met wie werk(te) je daarin samen?

Ik ben nu een jaar met pensioen. Maar verveel mij geen moment, mede door mijn werkzaamheden bij de Wadvogelwerkgroep en het schrijven van een boek. Voorheen werkte ik bij de Provincie Fryslân voornamelijk samen met de natuurafdeling en wetgevingsonderdelen en in landelijk opzicht met monitoring voor beleidsprogramma's. Trilateraal werkten wij ook op onderdelen samen, bijvoorbeeld om bij de ganzenproblematiek de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Met de Wadvogelwerkgroep werken we samen met natuurclubs, en It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en gemeenten. Maar we houden onze onafhankelijke blik.

Welke ontwikkelingen rond natuur- en in het bijzonder vogelbeheer vallen je op?

Heel specifiek valt mij op dat we te weinig werken aan het bereiken van de cruciale doelen voor de Waddenzee. Bij het vogelbeheer is dit problematisch. Het Unesco Werelderfgoed label is deels gebaseerd op de trekvogelpopulatie die gebruik maakt van de Waddenzee. Het label is namelijk verkregen op basis van 3 van de 10 mogelijke criteria: 1) geologische processen, 2) ecologische/biologische processen (10-20 miljoen vogels gebruiken de trekroute jaarlijks) en 3) de biodiversiteit. De 7 overige criteria van UNESCO gaan over culturele zaken en natuurlijke schoonheid, maar die zijn niet de reden van erkenning van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee. En voor de beide criteria ecologische/biologische processen en biodiversiteit wordt sterk terug gevallen op de Natura 2000-doelen voor het gebied. En dat doelbereik is bij de vogels

ronduit slecht, want 50 - 70% van de doelen wordt niet gehaald. Dit zou alle reden voor zorg moeten zijn over het behouden van de UNESCO-Werelderfgoedstatus voor het Nederlandse deel. Adequate vervolgactie lijkt tot nu te ontbreken of te stranden in pilotprojecten en goede bedoelingen. Om een voorbeeld te geven: om de doelen te halen moeten nog broedplekken komen voor 2.500 paren kluten naast de overgebleven 1.300 paren die reesteren. De broedaantallen van sommige soorten zijn zo laag, dat elk verlies van jongen en eieren eigenlijk al te veel is. De maatregel kan dan zijn eieren en jongen kunstmatig te gaan uitbroeden en grootbrengen. Andere Europese landen hebben hier al ervaring mee en ook bij onze weidevogels wordt er serieus aan gewerkt. De centrale vraag wordt dan ook: hoe gaan we gemotiveerd werken aan het realiseren van de N2000-doelen van de Nederlandse Waddenzee? Dat vraagt een adequate en grootschalige uitvoering van doelgerichte projecten en maatregelen.

Behalen werelderfgoed doelen centraal

Het gevaar is dat, wanneer we in besluiteloosheid en praten blijven hangen, we de Unesco status kwijtraken. Dat gaat gebeuren als het zo blijft. Een analyse over het niet-halen van doelen is dringend gewenst. We kunnen prima in kaart brengen of we er alles aan gedaan hebben. Ik kan als voorbeeld de Kleine Zwaan noemen. Deze vogels trekken sneller door omdat agrariërs de oogstresten niet langer meer op het land laten liggen maar onderploegen. De vraag is dan of dit erg is of niet? Wat is de uitwerking van die snellere doortrek op de aantallen van die soort in zijn geheel? Een ander voorbeeld: Strandplevier en Bontbekplevier zijn bijna uitgestorven in de Waddenzee en broeden op plekken met redelijk wat recreatie. Wellicht moeten een aantal jaren consequent stukken afgezet en bewaakt worden om die vogels succesvol te laten broeden. Zo zijn er meer problemen en conflicten tussen Natura 2000-doelen en beleidskeuzes van overheden. De Unesco doelen moeten we meer in de harten van de mensen sluiten en juist als uitgangspunt van handelen nemen.

Opbouwend toerisme

Toerisme is een waardevol goed, maar we hebben vooral baat bij opbouwend toerisme. Daarom is het gewenst dat toerisme en recreatiesector doordrongen zijn van de wezenlijke Unesco doelen voor de Waddenzee. En de landelijke overheid kan toezien op de waarborging en het halen van deze doelen. We lijden in mijn optiek onder een *'alles moet kunnen'* mentaliteit. Maar het is van wezenlijk belang dat we geen honden op rustplaatsen van vogels toelaten of buitendijkse fietspaden willen combineren met vogelconcentraties.

Er zijn voorlichting en acties op bewustwording nodig. De centrale boodschap kan hierbij zijn: blijf 200 meter bij groepen vogels vandaan en benadruk het belang van de Waddenzee als rust- en opvetplaats in de Oost-Atlantische trekroute. Doe dit eenduidig en overal waar dit van toepassing is. Gelukkig worden 30% van de Unesco doelen wel bereikt. Dit zou kunnen verbeteren als we ophouden om op de Waddenzee kust ieder project op zichzelf te zien. We kijken te weinig naar de cumulatieve werking en het overkoepelende geheel verliezen we uit het zicht.

Hoe ben je met Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) in aanraking gekomen?

Dit is tijdens mijn werk bij de Provincie Fryslân ontstaan. En onlangs werd ik benaderd om bij de Coalitie Klimaatbestendige Kustlijnen (CKK) van PRW iets te vertellen over het belang van de Waddenzee kust voor vogels en hoe beleid en beheer hierop kunnen worden afgestemd.

Hoe zie jij het Waddengebied van de toekomst voor je?

Als we er goed aan werken, gaat het een geweldig inspirerende plek zijn. Met een heldere boodschap voor natuurgerichte recreatie zijn goede ontwikkelingen te bewerkstelligen. Klimaatverandering en zeespiegelstijging zie ik als grootste gevaar. Hierbij vind ik concepten als dubbele dijken en wisselpolders goede ontwikkelingen, omdat we het proces van opslibbing dan gaan benutten. We kunnen dan meegroeien met de zeespiegelstijging zodat er -naast natuur- ook een toekomst voor wonen, werken en recreatie blijft. Die recreatie van de toekomst helpt mee

aan het verbeteren van natuurkwaliteit en niet langer aan het afbreken daarvan. Dat kan en hoeft niet moeilijk te zijn.

Wat wil je de lezers van deze nieuwsbrief nog meegeven?

We moeten de Waddenzee vooral bekijken als belangrijk en essentieel leefgebied voor heel veel soorten in plaats van een decor voor menselijke activiteiten.